

Стенографски дневник

НА

3. заседание

Четвъртък, 3 февруари 1948 г.

Открито в 15 ч. 30 м.

Председателствувал подпредседателят Атанас Драгиев.

Секретари: Първа Димитрова и Илия Радков.

СЪДЪРЖАНИЕ

Съобщения:	Стр.	Дневен ред:	Стр.
Отпуск	16	Законопроекти:	
Предложение от Министерския съвет за освобождаване на председателя на Комисията за държавен контрол Георги Чанков поради преминаването му на друга служба и да се избере на негово място за председател на Комисията за държавен контрол Димо Дичев	16	1. За водостопанството. (Второ четене)	16
Предложение от Президиума на Великото народно събрание за освобождаване секретаря на Президиума на Великото народно събрание Йордан Чобанов и избор на нов секретар на Президиума на Великото народно събрание	16	2. За изменение и допълнение на закона за данъка върху оборота. (Първо и второ четене)	20, 21
		Говорил: м-р проф. д-р Иван Стефанов	21
		3. За изменение на закона за монопола на спирта и подсладените спиртни напитки и търговия с плодови рани и вино. (Първо и второ четене)	21, 22
		4. За трудово-производителните занаятчийски кооперации. (Първо четене)	22
		Говорили: Димитър Милков	24
		Алекси Гогов	26
		Дневен ред за следващото заседание	28

Председателствувал Атанас Драгиев: (Звъни) Има нужното число народни представители. Обявявам заседанието за открито.

(Осъществуват: Александър Оббов, Ана Розенберг, Анастас Циганчев, Ангел Бъчваров, Андрей Михайлов, Борис Маринов, Борис Николов, Борис Стефанов, Васил Василев, Васил Мартиков, Венерг Клинчарова, Вида Василева, Вълчо Цанков, Вера Начева, Георги Божков, Георги Георгиев, Георги Григоров, Георги Генев, Георги Колев, Георги Хайдутков, Горан Ангелов, Господин Гочев, Груди Атанасов, Грую Папукчиев, Деню Попов, д-р Димитър Хаджиев, Димитър Чорбаджиев, Димо Костадинов, Динчо Ферелиев, Дойчо Чолаков, Дончо Сербезов, Дончо Досев, Дочо Шипков, Елена Гавраилова, Елена Илиева, Ефрем Митев, Жейка Хардалова, Живко Живков, Загрян Ташев, Иван Евтимов, Иван Попов, Иван Делев, Иван Бешев, Иван Наков, Иван Тодоров, Иван Чуков, д-р Игнат Емануилов, Израел Майер, Исмаил Сарходжов, Йордан Попов, Йордан Костов, Йордан Маргенов, Кирил Пешев, Костадин Велев, Крум Миланов, Людмил Стоянов, Мустафа Билимов, Недялка Душкова, Никола Минчев, Нинко Стефанов, Нисим Исаков, Петко Стоенчев, Петко Лалов, Петър Бабаков, Петър Бомбов, Петър Ковачев, Петър Панайотов, Руса Петкова, Сава Дълбоков, Стефан Готев, Спаска Воденичарска, Станю Василев, Стела Благоева, Стефан Ковачев, Стойне Лисийски, Стоян Гюров, Стоян Павлов, Стоичко Пашалийски, Тано Цолов, Тодор Атанасов, Тодор Тихолов, Тодор Живков, Трифон Тодоров и Христо Пунев)

Съобщавам на другарите народни представители, че председателят е разрешил отпуск на следните народни представители: Анастас Циганчев — 2 дена; Борис Стефанов х. Матеев — 10 дни, Веселин Дашин — 2 дена, Димитър Райков — 1 ден, Иван Бешев — 2 дена, Илия Вълчев — 1 ден, Йордан Катранджиев — 1 ден, Костадин Диклиев — 1 ден, Лалю Ганчев — 5 дни, Неделчо Шарабов — 1 ден, Недялка Душкова — 2 дена, Стела Благоева — 3 дни, Стойно Гяуров — 1 ден, Тодор Личев — 1 ден и Анастас Петров — 2 дена.

Съобщавам на другарите народни представители, че в бюрото са постъпили следните предложения:

От Министерския съвет — предложение за освобождаване на председателя на Комисията за държавен контрол д-р. Георги Чанков поради преминаването му на друга служба и да се избере на негово място за председател на Комисията за държавен контрол д-р. Димо Дичев Новаков.

От Президиума на Великото народно събрание — предложение за освобождаване секретаря на Президиума на Великото народно събрание д-р. Йордан Чобанов и избор на нов секретар на Президиума на Великото народно събрание.

Пристъпваме към точка първа от дневния ред:

Второ четене на законопроекта за водостопанството.

Моля докладчика да го докладва.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«ЗАКОН за водостопанството»

Председателствувал Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладваното заглавие, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«I. Води и водоползуване

Чл. 1. Всички води и техните легла са държавна, т. е. общонародна собственост.»

Председателствувал Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладваното подзаглавие и с чл. 1, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 2. Водостопанството обхваща и урежда общественото и частното ползуване на надземните и подземните води за напояване, силодобиване, за индустриални и други стопански цели. От водостопанството по настоящия закон се изключва ползуването на водите за водоснабдяване и водолечение.»

Председателствувал Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 2, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 3. Държавно-административната, стопанската и строителната дейност по уреждане водостопанството е компетенция на Министерството на електрификацията и мелиорациите. То провежда пълен планов, технически и стопански контрол върху всички водоползувания, водостопански предприятия и строежи в страната.»

Председателствувал Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 3, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 4. Ползуването от водите се разрешава от органите на Министерството на електрификацията и мелиорациите.

Собственикът на мястото, където е водоизточникът, може да ползува водите за свои частно-стопански нужди в собственото му място безплатно. В случаите, когато това ползуване засяга интересите на съседните имоти или обществените интереси, министерството урежда начина за ползуването на тия води.

Ползуването на водите за индустриални цели, за поливане на зеленчукови градини и за други стопански нужди се допу-

ща след като надлежните органи са установили безвредността на тези води.

Не се допуска отвеждането на отпадащите води от индустриални заведения в открити водоеми и ползуването на тези води за други стопански нужди преди да бъдат те почистени и обезвредени от същите заведения по преценка и указание на надлежните органи.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 4, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 5. Срещу ползуването на водите всички ползватели, включително държавните предприятия, водните синдикати, д. з. стопанства, т. к. з. стопанства, кооперации и др., заплащат на държавата такси, определяни ежегодно от Министерския съвет по предложение на министъра на електрификацията и мелиорациите, в съгласие с министъра на финансите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 5, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 6. За разрешаване на важните въпроси, свързани с водите и водоползуването, при Министерството на електрификацията и мелиорациите се създава съвет по водите. В този съвет, освен представители на министерството, участвуват още и по един постоянен представител на Министерството на земеделието, Министерството на горите, Министерството на народното здраве, Министерството на индустрията и Министерството на комуналното стопанство и благоустройството. Със заповеди на министъра в съвета могат да се привличат и други компетентни по разглежданите въпроси лица.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 6, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 7. Разпределението на водите за напоителни, силодобивни, индустриални и други стопански цели, при смесени водостопански обекти, се извършва от министъра на електрификацията и мелиорациите, след вземане на мнението на Съвета по водите, чрез заповеди, публикувани в «Държавен вестник». Министърът на електрификацията и мелиорациите, поради народостопански съображения, с мотивирана заповед може временно през годината да спира или видоизменява правата върху разрешени водостопански ползвания.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 7, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 8. Общите положения в режима на напояването (по райони, места и времетраене) се определят от Министерството на електрификацията и мелиорациите, в съгласие с Министерството на земеделието.

Разпределението на водите и провеждането на определените режими за напояване се възлага от министерството на неговите служби по места, на водните синдикати, на специални държавни предприятия, на д. з. стопанства, на т. к. з. стопанства или местните държавни органи.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 8, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«II. Мелиорации и силодобиване

Чл. 9. Трайните подобрения на земята (мелиорации) и строежите, свързани с използване на водните сили, се планират, проучват и проектират от Министерството на електрификацията и мелиорациите със съдействието на Министерството на земеделието, Министерството на горите и Министерството на народното здраве.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладването подзаглавие и с чл. 9, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 10. Главните мелиоративни и силодобивни строежи от държавен и широко обществен характер: язовири, хидроцентрали, главни напоителни и отводнителни канали и съоръжения, мероприятия по отводняване на блатата, корекции на реки, създаване големи мелиоративни полета и други подобни се извършват или възлагат от Министерството на електрификацията и мелиорациите. За извършването на тези строежи министерството в определени от него случаи и при определени от него условия може да се ползува от съдействието на водните синдикати, д. з. стопанства, т. к. з. стопанства и на местните държавни органи.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 10, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 11. Малките мелиоративни строежи: разпределителни мрежи за напояване, малки язовири и мелиоративни полета, дребни корекции и отводнявания и други, с разрешение на Министерството на електрификацията и мелиорациите, което одобрява и съответните строителни и експлоатационни програми, се извършват от специални държавни предприятия, от водните синдикати и техните съюзи, от д. з. стопанства, т. к. з. стопанства или местните държавни органи.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 11, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 12. Средствата за изпълнението на строителните мелиоративни и силодобивни програми се получават от:

а) суми, предвиджани ежегодно в бюджета на Министерството на електрификацията и мелиорациите за мелиоративни строежи;

б) собствени средства на водните синдикати, на техните съюзи, на местните органи на държавната власт и други;

в) дългосрочни кредити, отпущани от Българската инвестиционна банка.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 12, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 13. От стопаните на подобряваните земи се събират строителни мелиоративни вноски. При главните мелиоративни строежи размерът на тия строителни вноски и начинът на събирането им се определят от Министерския съвет по предложение на министъра на електрификацията и мелиорациите, в съгласие с министъра на финансите. При малките мелиоративни строежи тия строителни вноски се определят от министъра на електрификацията и мелиорациите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 13, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 14. Идейните и предварителните проекти за мелиоративните и силодобивните обекти се одобряват от министъра на електрификацията и мелиорациите, след като вземе мнението на Експертния съвет при Министерството на електрификацията и мелиорациите, чийто състав и задачи се определят от министъра.

Проектите за обекти от национално значение се одобряват от Министерския съвет.

Идейните проекти се съставят по задача от министъра, въз основа на предварително установени перспективни планове за водостопанските и силостопанските възможности на страната или съгласувано с тях за по-малките обекти.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 14, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 15. Министерството на електрификацията и мелиорациите възлага при определени условия експлоатацията и поддържането на построените обекти на държавни предприятия, на водни синдикати и техни съюзи, на д. з. стопанства, т. к. з. стопанства или на народните съвети.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 15, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 16. За земите, включени в района на мелиоративното мероприятие, по решение на Министерския съвет, се провежда задължително земеустройство, при което количеството на подлежащите за отчуждение земи, необходими за съоръжения, инсталации, корекции, пътища, канали, нови заселища и други, влизат в общата маса на загубите на площи и се разпределят пропорционално между всички стопани, ползващи мероприятията.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 16, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 17. Обезщетенията за унищожени реколти и отнета възможност за обработването на земите през сезона във връзка с извършването на мелиоративните и силодобивните строежи се заплащат от инвеститора.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 17, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 18. Ако при извършване на мелиоративните и силдобивните строежи се налага изселване на заселнатите от мелиоративните и силдобивните строежи доманинства, това изселване се извършва принудително по закона за трудовата поземлена собственост.

В случаите когато стопанските нужди на мелиоративния район налагат и земеустройването на определени селища от същия район позволява, спазвайки разпоредбите на чл. 16, по решение на Министерския съвет преселниците могат да бъдат заселвани и в по-малък брой населени места, независимо от условията на закона за ТПС.

За заместване имотите на преселниците, засегнати от мелиоративните и силдобивните строежи, разрешава се в землищата, които попадат в района на мелиоративния или силдобивния обект, да се отчуждават по решение на Министерския съвет: а) части от закръглените мери, независимо от това, че те имат законоустановени размери; б) площи от обекта на горското стопанство, подходящи за разработване; в) земи на частни земеделски стопани.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 18, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 19. Жилищните и стопанските сгради, които преселниците притежават в старото местожителство, се приравняват към определени типови жилищни и стопански сгради. Срещу тях в новото местожителство им се построяват безвъзмездно съответни типови жилища и стопански сгради, към които се построяват улични огради, нивки и торице, независимо от това дали преселникът е имал такива в старото си жилище. Ако преселникът пожелае да му се построи по-добър тип сграда, той заплаща разликата в стойността.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 19, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 20. Ако местните държавни органи, читалищата, кооперациите и други обществени организации имат задължения за оставените в старите местожителства техни сгради, тия задължения се поемат и уреждат от държавата.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 20, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 21. Всички строителни материали от сградите в старото местожителство остават собственост на държавата.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 21, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«III. Водни синдикати и техните съюзи

а) Цел, характер и учредяване

Чл. 22. Водният синдикат е обществено-стопанска организация на доброволно или задължително членуващи стопани, които участват в изграждането и използването на мелиоративните мероприятия в даден район, от които мероприятия тия стопани са заинтересувани.

Целта на водния синдикат е да развива, засилва и поддържа земеделското и други производства посредством мелиоративни мероприятия.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладването подзаглавие и с чл. 22, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 23. Водните синдикати се образуват по инициатива на т. к. з. стопанства, на държавните земеделски стопанства, на най-малко 15 души земеделски-стопани или по инициатива на Министерството на електрификацията и мелиорациите.

Водните синдикати започват да действуват след одобрение на устава им от министъра на електрификацията и мелиорациите и след като се регистрират пред околийския съд. С регистрирането си водният синдикат придобива права на юридическа личност.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 23, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«б) Членове — права и задължения

Чл. 24. Членовете на водния синдикат могат да бъдат: държавата, включително народните съвети, както и д. з. стопанства, т. к. з. стопанства, кооперациите и частните стопани, чиито имоти се намират в района на синдиката и се ползват от неговите водостопански мероприятия.

Членството на отделните стопани за отчуждени техни имоти или след тяхната смърт се прехвърля автоматически върху приобретателите на съответните имоти.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 24, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 25. Членовете на водния синдикат са длъжни да плащат строителни и експлоатационни въски, да съдействуват за постигане на целите на синдиката, като изпълняват разпоредбите на устава и решенията на управителните и контролни органи на синдиката.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 25, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 26. Всеки член на синдиката има право на гласове в общото събрание, съобразно размера на своето поземлено и капиталово участие в синдиката. Правото на гласове се определя в устава.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 26, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 27. Членовете, които считат, че известно решение на общото събрание на синдиката е противно на закона и устава, могат писмено да поискат отменяването на това решение от министъра на електрификацията и мелиорациите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 27, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 28. Отношенията между синдиката и членовете, а също и техните права и задължения, доколкото не са уредени от закона, се уреждат с устава на синдиката.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 28, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«в) Органи за управление и контрол

Чл. 29. Органи за управление и контрол на водните синдикати са: общото събрание, управителният съвет и контролният съвет, чиито права и задължения се определят в устава.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладването подзаглавие и с чл. 29, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 30. Общото събрание бива редовно (двегодишно или извънредно), свикано от управителния съвет. Извънредно общо събрание може да бъде свикано и по инициатива на общия съюз на водните синдикати, или когато членове, представляващи една трета от гласовете на синдиката, поискат писмено това от управителния съвет на синдиката.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 30, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 31. Общото събрание взема решение по следните въпроси:

1. Избиране и освобождаване от длъжност и отговорност членовете на управителния съвет и контролния съвет.
- Първият управителен и контролен съвети се избират от учредителното събрание.
2. Одобрение на годишния баланс и равностетка.
3. Изменение на устава.
4. Изготвяне и изменение на стопанския и финансов план.
5. Одобрение на бюджета.
6. Сливане и разчленяване на синдиката или за членуването му в съюзи на водни синдикати.
7. Приемане на нови членове и принудително членуване.
8. Други въпроси.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 31, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 32. Общото събрание е законово, ако присъствуват на указаното време повече от половината от членовете, представляващи повече от половината гласове. При липса на кворум събранието се отлага с 1 час и заседава при обявения дневен ред, час и място, колкото и членове да присъствуват.»

Решенията се вземат с мнозинство на гласовете. За изменение на устава е необходимо мнозинство от $\frac{2}{3}$ от гласовете на присъстващите. Решенията на общото събрание влизат в сила след одобрението им от министъра на електрификацията и мелиорациите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 32, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 33. Управителният съвет се състои от 3—5 души, членове на синдиката, от които един се избира за председател. Те управляват в съгласие с разпоредбите на закона, устава и решенията на общото събрание.

Мандатът на управителния съвет е двегодишен.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 33, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 34. Председателят, подпредседателят и директорът на синдиката образуват изпълнително бюро на водния синдикат. Изпълнителното бюро ръководи делата на водния синдикат.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 34, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 35. Членовете на управителния съвет се освобождават от отговорност само за ония действия, които са направени достойно пред общото събрание с отчета на управителния съвет.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 35, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 36. Контролният съвет се състои от трима души, които се избират от общото събрание.

Мандатът на контролния съвет е двегодишен.

Без доклад на контролния съвет общото събрание не може да вземе законни решения по отчета на управителния съвет, по баланса и равностметката и по освобождаване от отговорност членовете на управителния съвет.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 36, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«г) Средства, насърчения и облекчения.

Чл. 37. Всички членове плащат встъпителни членски вноски.

За извършване на синдикалните мелиоративни мероприятия и тяхното поддържане и експлоатация членовете на синдиката внасят строителни и експлоатационни вноски по размери, определени, съгласно чл. 13, по предложение на общото събрание на синдиката.

В случай че вноските не бъдат платени в срока, те се събират от финансовите органи на народните съвети по реда, определен в закона за събиране на данъците и другите държавни вземания.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 37, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 38. За насърчение на синдикалните мелиоративни строежи държавата участва ежегодно със свои строителни вноски (дядлов капитал) в размер до $\frac{1}{3}$ от заплащаните за строежите суми. Кредити за такива вноски се предвиждат в бюджета на Министерството на електрификацията и мелиорациите. Министърът на електрификацията и мелиорациите разпределя тия вноски между отделните водни синдикати по предложение на Общия съюз на водните синдикати.

Тия вноски подлежат на връщане на държавното съкровище в срокове и размери, определени от министъра на електрификацията и мелиорациите и предвиждани във финансово-стопанските планове на синдикатите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 38, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 39. Всички места, потребни за извършване, поддържане и експлоатация на извори, канали, пътища, мостове, електропроводи и др., ако принадлежат на държавата и местните народни съвети, се отстъпват на водните синдикати безплатно за ползуване.

При отчуждаване за държавна или синдикална нужда на воденици, водни инсталации и други постройки за използване водите правото на ползуване на водата не се заплаща.

Синдикатът има право да извършва и поддържа върху всички земи, включени в границите на района на синдиката, всички свои мероприятия.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 39, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 40. Водните синдикати и техните съюзи се освобождават от такси и гербов налог по образуване и утвърждаване на устава им, неговите изменения, вписването в регистрите на съда, заверка на подписи, издаване на решения и за всички други книжа, които представят в съдилищата и други службени места, както и по придобиване, прехвърляне и продажба на движими и недвижими имоти. От гербов налог се освобождават проектите, плановете и книгата по строежите и заявленията за членуване в синдиката.

Водните синдикати и техните съюзи се освобождават от строителни такси и берии за направа на канали и съоръжения.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 40, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 41. По предложение на министъра на електрификацията и мелиорациите, в съгласие с министъра на финансите, Министерският съвет може да освобождава от държавна такса за водоползуване, за определен брой години, ония държавни предприятия, водни синдикати, д. з. стопанства и т. к. з. стопанства, които извършват със свои средства и трудови кадри значителни мелиоративни мероприятия.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 41, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«д) Сливане и разделяне на водните синдикати

Чл. 42. Водните синдикати, които имат съседни райони, могат да се сливат, а които имат големи райони — да се разделят с оглед целесъобразност и икономия при строежа и експлоатацията на мелиоративните обекти.

Сливането и разделянето на водните синдикати се извършва по решение на общите събрания, които се одобряват от министъра на електрификацията и мелиорациите. В тия решения се посочват активите и пасивите. Сливането и разделянето може да се извършва и по нареждане на Министерството на електрификацията и мелиорациите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладването подзаглавие и с чл. 42, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 43. От деня на регистрацията на новообразуваните чрез сливане или разделяване водни синдикати членовете на заличените водни синдикати стават членове на новообразуваните.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 43, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«е) Съюзи на водните синдикати

Чл. 44. Отделните водни синдикати, чиито райони са свързани географски или стопански, са длъжни, по нареждане на Министерството на електрификацията и мелиорациите, да провеждат обща строителна програма и други водостопански мероприятия от общ интерес за тези синдикати. Установяването на общата строителна програма и другите водостопански мероприятия от общ интерес става на общо съвещание, в което участвуват представители на уповителния съвет на синдикатите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладването подзаглавие и с чл. 44, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 45. Когато общата строителна програма и другите общи водостопански мероприятия на тези синдикати преобладават над местните и за изпълнението им е нужно продължително време, с одобрение на Министерството на електрификацията и мелиорациите тези синдикати могат да образуват районен синдикален съюз, в който отделните водни синдикати запазват своята юридическа личност.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 45, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 46. Районните синдикални съюзи работят по устав, изработен и приет от учредителното им събрание и одобрен от министъра на електрификацията и мелиорациите.

Учредяването на тези съюзи става по реда, определен в правилника.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 46, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 47. Всички водни синдикати и техните районни синдикални съюзи членуват в Общия съюз на водните синдикати със седалище в гр. София.

Общият съюз планира, ръководи, контролира и планоно отчита дейността на водните синдикати и техните районни съюзи по директиви, получавани от Министерството на електрификацията и мелиорациите и под негов контрол.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 47, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 48. Общият съюз на водните синдикати се управлява и работи по устав, изработен от учредителен конгрес на същия и одобрен от министъра на електрификацията и мелиорациите.

В устава на Общия съюз се определят: броят на делегатите и начинът за избирането им за редовните (двегодишни) и извънредни конгреси на съюза; въпросите, по които конгресите могат да вземат решения; функциите на управителния и контролния съвети на Общия съюз и други.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 48, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 49. За своята издръжка районните синдикални съюзи и Общият съюз на водните синдикати събират от водните синдикати вноска, чийто размер се определя от конгреса на Общия съюз на водните синдикати с решение, одобрено от министъра на електрификацията и мелиорациите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 49, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«ж) С л у ж и т е л и

Чл. 50. Директорите на водните синдикати и на техните съюзи се назначават от министъра на електрификацията и мелиорациите по предложение на управителните им съвети, като се взема мнението и на Общия съюз на водните синдикати, а останалият персонал се назначава от управителния съвет по предложение на директора.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладваното подзаглавие и с чл. 50, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«IV. Наказателни разпоредки

Чл. 51. Когато са направени отклонения в строежа на разрешени съоръжения за водоползуване и министерството намери, че тия отклонения не са целесъобразни и технически оправдани и че те увреждат обществени и частни интереси, министърът със заповед разпорежда за отстраняване на тия отклонения за сметка на извършителите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладваното подзаглавие и с чл. 51, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 52. За констатираните с акт нарушения по настоящия закон министърът на електрификацията и мелиорациите или упълномощеното от него служебно лице налага глоби до 50.000 лв.

За повреда или унищожение на мелиоративни мероприятия виновният е длъжен за своя сметка да възстанови повредите и да плати глоба в размер до 50.000 лв., ако за същото деяние не е предвидено в друг закон по-тежко наказание.

Наказателни постановления до 5.000 лв. не подлежат на обжалване. Останалите постановления могат да се обжалват по реда на глава V, книга VI, от закона за наказателното съдопроизводство.

Нарушенията по настоящия закон се констатира с акт, съставен от органите на Министерството на електрификацията и мелиорациите, органите на народните съвети и на водните синдикати, приподписани от двама свидетели.

Въз основа на съставения акт министърът на електрификацията и мелиорациите или упълномощеното от него лице издават постановление за налагане на глобите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 52, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«V. Преходни разпоредки

Чл. 53. Министерството на електрификацията и мелиорациите проверява всички съществуващи водоползвания до влизане на закона в сила и прекратява без обезщетение ония от тях, които не са в съгласие с общата програма на водите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладваното подзаглавие и с чл. 53, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 54. Правата на предприятия, включени в разпорежданията на чл. 24 от договора за мир с България, не се засягат от настоящия закон.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 54, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 55. Настоящият закон отменя:

1. Закона за водните синдикати.
2. Закона за напояване и отводняване на земите.
3. Закона за определяне таксите, събирани от водоползвателите.
4. Закона за опрощаване таксата «водно право» на водните синдикати за напояване.
5. Глава II — за водите — (членове 39 до 52) от закона за имуществата, собствеността и сервитутите, както и всички разпоредки на този и други закони, които му противоречат.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 55, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 56. В срок една година от влизане в сила на закона на Министерството на електрификацията и мелиорациите се възлага, в сътрудничество с другите заинтересувани ведомства, да изработи нова държавна програма по водите, която се одобрява от Министерския съвет.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 56, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Георги Божков (з): (Чете)

«Чл. 57. Приложението на настоящия закон се урежда с правилници, одобрявани от министъра на електрификацията и мелиорациите.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Ония другари народни представители, които са съгласни с докладвания чл. 57, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към точка втора от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за изменение и допълнение на закона за данъка върху оборота.

Моля секретаря да прочете законопроекта.

Секретар Първа Димитрова (и): (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за изменение и допълнение на закона за данъка върху оборота

Уважаеми народни представители! От 1 април т. г. е в сила законът за данъка върху оборота. При приложението му досега се установи, че към този данък може да бъдат включени и други съществуващи досега отделни данъци и такси и с това да се постигне още по-голямо опростотворение в нашата данъчна система. Предвиждат се и някои други изменения все с оглед за по-точно определяне на данъка, а тъй също и относно отделияне на част от него в полза на народните съвети. Като предлагам на просветеното ви внимание тук приложението на законопроекта, моля ви, уважаеми народни представители, да го обсъдите и гласувате.

Гр. София, 29 декември 1948 г.

Министър на финансите: Проф. д-р Ив. Стефанов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за изменение и допълнение на закона за данъка върху оборота

§ 1. Чл. 18 се изменя така:

«Застрахователните и презастрахователните предприятия за застрахователната си дейност подават декларация и плащат данък в срок от два месеца от изтичането на месеца, за който се дължи данъкът, а за м. декември — в срок от три месеца.»

§ 2. Алинея втора на чл. 24 се изменя така:
«Част от данъка върху оборота се отделя и разпределя между народните съвети по проценти, определени ежегодно със закона за бюджета на държавата.»

§ 3. Към чл. 29 се добавя следната нова забележка III:
«За стоки, произведени от материали, от които е забранено производството им, глобата се определя по най-високия размер данък, предвиден за материалите, от които е позволено добиването им.»

§ 4. В чл. 65 се правят следните изменения и допълнения:

а) добавя се следната нова алинея трета:

«От 1 януари 1949 г. се отменяват:

1. Точки 1, 2 и 3 на чл. 46 от закона за автомобилните съобщения.

2. Точка 1 на чл. 42 от наредбата-закон за електрификацията на България.

3. Чл. 110 от закона за тютюна само по отношение плащането на мурури (акциз).

4. Чл. 9 от закона за рибарството;

б) Алинея трета става четвърта.

§ 5. § § 1, 3 и точка 3 на § 4 от настоящия закон влизат в сила от 1 април 1948 г., § 2 и точка 2 на § 4 влизат в сила от 1 януари 1949 г., а останалите от 1 февруари 1949 г.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Моля докладчика на законодателната комисия да докладва измененията, направени от законодателната комисия.

Докладчик Георги Михайлов Георгиев (к): (Чете)

«ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на законодателната комисия при ВНС по законопроекта за изменение и допълнение на закона за данъка върху оборота

Комисията предлага следните изменения:

1. В § 2 думата «определени» се заменя с думата «определяни».

Съображения. Изправя се допусната редакционна грешка.

2. В § 4, точка «а», думите «от 1 януари 1949 г. се» се заличават, а след думата «отменяват» се добавя думата «се».

Съображения. Понеже законът се внася с по-късна дата. Същият е бил внесен в Министерския съвет още през м. декември м. г.

В същия § 4, буква «а», «точка 4» става «точка 3».

Съображения. Редакционна поправка.

Точка 3 от § 4, буква «а» става буква «б» със следния текст: «Чл. 110 от закона за тютюна се изменя така: «Бандеролите се купуват от Българската народна банка».

Съображения. Понеже данъкът мурури (акциз) е бил включен в данък-оборота, влязъл в сила от 1 април 1948 г.

Буква «б» става буква «в».

Съображения. Поради предходното изменение.

3. § 5 добива следния нов текст:

«§ § 1, 3 и буква «б» на § 4 от настоящия закон се прилагат от 1 април 1948 г., § 2 — от 1 януари 1949 г., а останалите — от 1 март 1949 г.»

Съображения. Поправката е редакционна, а изменението в сроковете за влизането на закона в сила се прави поради по-късното внасяне на закона в Народното събрание.

Председател на законодателната комисия: Д-р Ив. Пашов.»

Председателстващ Атанас Драгиев: По законопроекта има думата др. министър на финансите.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Другари и другарки народни представители! Предложеният законопроект за изменение и допълнение на закона за данъка върху оборота представява едно изменение на самия режим на данъка върху оборота, което се наложих с включването на някои досега отделно събирани данъци в единния данък върху оборота. В това отношение представеният на вашето внимание законопроект представлява едно доизграждане на данъка върху оборота като единен данък. Това се постановява именно с § 4 на законопроекта, според който в чл. 65 на самия закон се добавят няколко положения като нова алинея трета, с които положения се премахва досега съществуващото отделно облагане извън данъка върху оборота, защото това облагане се включва в бъдеще в самия данък върху оборота. Това се отнася до данъците, плащани от автомобилните съобщения отделно от данъка върху оборота; отнася се за електрическата енергия; отнася се за мурурието — при облагането на тютюна; отнася се и за данъка върху рибата, продавана в рибните тържища.

Не се касае следователно до някакво ново облагане, а се касае до превръщането на съществуващото облагане, отделно от данъка върху оборота, в облагане, включено в данъка върху оборота.

Трябва да подчертая, че при това включване не се прави никакво увеличение на данъка. В някои случаи има намаление, а в други случаи същият размер, какъвто си е, остава и западен.

Трябва също така да отбележа, че това изменение на начина на облагането, разбира се, не се отразява в никаква степен върху цените, за едно тяхно повишение.

Друго постановление на законопроекта е наложено следствие гласувания вече от Великото народно събрание закон за приходите и разходите на народните съвети. С този закон впрочем някои облагания, които бяха отделни от данъка върху оборота, също така се включиха в данъка върху оборота. Така например данъкът върху моливите, който се въведе със закона за градските общини и със закона за селските общини, се превърна в една съставна част на данъка върху оборота. Друг пример е облагането с 10% върхунина върху стойността на електрическата енергия за осветление, която се събираше от общините. И тази върхунина се прехвърли в данъка върху оборота.

Със закона за приходите и разходите на народните съвети се прокара и друго едно положение: че частта, която се отделя от данъка върху оборота в полза на народните съвети, околийски и общински, се определя със закона за бюджета. И както ви е известно, със закона за бюджета за 1949 г. ние определихме този процент колко да бъде. Законът за данъка върху оборота беше фиксира в чл. 24 10% от данъка върху оборота да бъде за общините. Налага се прочее да се измени чл. 24, както се предлага в законопроекта, за да може да се спази постановлението на закона за приходите и разходите на народните съвети и за да може да се провежда едно нагледане на заделянето на частите от данъка върху оборота съобразно възможностите, потребностите и финансовото състояние на народните съвети в разните части на страната.

Другите две положения, които се съдържат в законопроекта, са от второстепенно значение и представляват само едно нагледане към съществуващото вече положение, както е при § 1 от законопроекта, с който се изменят сроковете за облагане с данък върху оборота, и както е с § 3, който предвижда изменение на чл. 29 от закона за данъка върху оборота, за да се предвиди размерът на данъка в случаите, когато има производство от материали, чието производство като материали е забранено.

Най-сетне в последния § 5 се предвиждат съответните срокове. Понеже минаването на законопроекта във Великото народно събрание не можа да бъде обезпечено през декември месец, наложиха се съответни изменения, които законодателната комисия при Великото народно събрание е предвидяла по наше предложение.

Трябва да заявя, че всички поправки, които се предлагат от законодателната комисия, Министерството на финансите ги приема, толкова повече, че те не съдържат никакво изменение по същество на текстовете на самия законопроект.

Прочее, моля да гласувате законопроекта на първо четене. (Ръкоплескания)

Председателстващ Атанас Драгиев: По законопроекта няма записани други оратори. Ще пристъпим към гласуване.

Моля ония другари народни представители, които приемат по принцип, на първо четене законопроекта за изменение и допълнение на закона за данъка върху оборота, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър проф. д-р Иван Стефанов: Аз моля Събранието да се съгласи да бъде гласуван законопроектът и на второ четене, по спешност, толкова повече, че нямаше никакви изказвания и предложения за изменение и допълнение на предложените текстове.

Председателстващ Атанас Драгиев: Има предложение от др. министър на финансите: пред вид на това, че по законопроекта не е имало разисквания, да се гласува същият и на второ четене, по спешност. Моля ония другари народни представители, които са съгласни с предложението на др. министър на финансите, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля докладчика да докладва законопроекта.

(Заглавието и § § 1—5 от законопроекта, заедно с предложенията на законодателната комисия, докладвани от докладчика на законодателната комисия Георги Михайлов Георгиев, се приеха без изменение и без разисквания)

Пристъпваме към точка трета от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за изменение на закона за монопола на спирта и подсладените спиртни напитки и търговията с плодови ракии и вино.

Моля секретаря да го прочете.

Секретар Първа Димитрова (к): (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за изменение на закона за монопола на спирта и подсладените спиртни напитки и търговията с плодови ракии и вино

Другарки и другари народни представители! Със закона за монопола на спирта и подсладените спиртни напитки и пр. от 4 август 1947 г. се учреди в полза на държавното стопанско предприятие «Спиртен монопол» изключителното право да произвежда спирт и подсладени спиртни напитки, както и да търгува на едро с тях, плодвите ракии и виното. Възлагането на това изключително право върху държавното предприятие бе продиктувано главно от фискови интереси, а също и от необходимостта да се контролира производството и търговията със спирта и другите спиртни напитки.

С цел да бъде охранено монополното право на държавата, в лицето на Държавния спиртен монопол, в закона са предви-

дени и ред наказателни разпоредби — членове 25 и 26 от закона за монопола на спирта и пр., а преследванията на нарушенията им е определено да се започват с актове, които се съставят от органите на Държавния спиртен монопол.

Пред вид, че понастоящем се разкрива една систематичност на нарушаване наказателните разпореджения на закона, а органите на Държавния спиртен монопол са крайно недостатъчни, за да се справят, толкова повече, че в някои населени места и липсват такива, то налага се, функциите им по преследване на нарушенията да се прехвърлят и върху други държавни органи, били те централни или местни — из общинските народни съвети. Едва тогава би могло да се очаква едно намаляване на контрабандирането на спирта и спиртните напитки, в какъвто случай и интересите на фиска ще бъдат по-добре защитени.

С оглед на горното, предлагам да се допусне изменение на закона в изложения в законопроекта смисъл и след разглеждането му и обсъждането му, моля, предложеното изменение да се приеме и гласува от вас.

Гр. София, януари 1949 г.

Министър: Кр. Добрев

ЗАКОНОПРОЕКТ

за изменение на закона за монопола на спирта и подсладените спиртни напитки и търговия с плодови ракии и вино

Параграф единствен. В чл. 27, първото изречение, след думите «от органите на Държавния спиртен монопол», точката става запетайка и се добавят думите «и от други държавни служители, определени със заповед от министъра на вътрешната търговия.»

Председателстващ Атанас Драгиев: Прочетете и предложението на законодателната комисия.

Секретар Първа Димитрова (к): (Чете)

«ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на законодателната комисия при Великото народно събрание по законопроекта за изменение на закона за монопола на спирта и подсладените спиртни напитки и търговия с плодови ракии и вино

Комисията предлага на пленума на Великото народно събрание, горният законопроект да бъде гласуван и приет така, както е предложен от Министерския съвет, без изменения. Председател на законодателната комисия: Д-р Иван Пашов.»

Председателстващ Атанас Драгиев: По законопроекта няма записани оратори. Ще пристъпим към гласуване.

Моля ония другари народни представители, които приемат по принцип, на първо четене законопроекта за изменение на закона за монопола на спирта и подсладените спиртни напитки и търговия с плодови ракии и вино, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър Кръстю Добрев: Другари народни представители! Тъй като няма никакви предложения за изменение или допълнение на законопроекта, аз моля той да бъде гласуван и на второ четене, по спешност.

Председателстващ Атанас Драгиев: Има предложение от др. министър на вътрешната търговия, поради това, че няма никакви разисквания, да се пристъпи към гласуване на законопроекта и на второ четене, по спешност.

Моля, ония другари народни представители, които са съгласни с това предложение на др. министър на вътрешната търговия, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля докладчика да докладва законопроекта.

(Заглавието и параграф единствен на законопроекта, докладвани от секретаря Първа Димитрова, се приеха без изменения и без разисквания)

Пристъпваме към точка трета от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за трудово-производителните занаятчийски кооперации.

Моля секретаря да го прочете.

Секретар Илия Радков (з): (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за трудово-производителните занаятчийски кооперации

Другарки и другари народни представители! Общото социалистическо строителство на държавата ни налага една реорганизация и на занаятчийското производство. Развивало се в миналото по пътя на капиталистическите, спекулантски и експлоататорски разбирания, занаятчийството у нас още не е добило онова устройство и организация, които трябва да има при новата политико-обществена обстановка.

Необходимата трансформация на занаятчийското производство трябва да изхожда от предпоставките за неговото рационализиране и уеднавяне и от нуждата за политическо превъзпитание на занаятчийството в духа на социалистическата държава. Най-целесъобразна форма за това се явява създаването на занаятчийски трудово-производителни кооперации. Това е

именно целта на предлагания проекто-закон, който урежда цялостно и систематично всички въпроси във връзка със създаването и дейността на занаятчийските трудово-производителни кооперации, съобразно с характерните особености на тези специални кооперативни предприятия.

По този начин се създават предпоставките за едно творческо и обществено оправдано занаятчийско производство с оглед задоволяване нуждите на българския трудов народ.

Гр. София, януари 1949 г.

Министър: П. Каменов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за трудово-производителните занаятчийски кооперации

Глава I

Цел и учредяване

Чл. 1. Целта на настоящия закон е да улесни и подпомогне създаването и развитието на трудово-производителните занаятчийски кооперации.

Чл. 2. Трудовата производителна занаятчийска кооперация е обществено-стопанска организация, в която членуват доброволно неограничен брой занаятчии, полужанаятчии и други трудещи се, с неограничен дялов капитал и при еднакви права и задължения, с цел да създадат с общи средства, взаимност, самопомощ и задръжен труд производствено-промишлени предприятия и предприятия за занаятчийски услуги с висока техника и социалистическа организация на труда и по такъв начин да съдействуват за общия подъем на стопанството.

Чл. 3. Трудовата производителна занаятчийска кооперация има за задача:

- а) да уеднавя, машинизира и рационализира занаятчийското производство и предприятията за занаятчийски услуги;
- б) да повишава квалификацията на членовете си, да увеличава производителността на труда и подобрява качеството на занаятчийското производство и услуги;
- в) да поевтинява занаятчийското производство и услуги и
- г) да подобрява трудовите и битови условия на членовете си.

Чл. 4. Трудовите занаятчийски производителни кооперации се образуват и действуват съгласно закона за кооперациите и разпоредженията на този закон.

За образуване на трудова занаятчийска производителна кооперация са необходими най-малко 7 души, от които поне 4 трябва да бъдат правоспособни майстори по съответния занаят.

При кооперация с повече от 7 члена, на всеки пет члена в повече трябва да има най-малко двама правоспособни майстори.

Съветът за кооперациите при Министерския съвет одобрява образуването на кооперацията и нейния устав по предложение на Министерството на комуналното стопанство и благоустройството.

Чл. 5. Трудово-производителни занаятчийски отдели при всестрани или трудово-производителни кооперации могат да се образуват по решение на общото събрание на кооперациите, ако има най-малко трима членове на кооперацията, които желаят да членуват в отдела, от които поне един да бъде правоспособен майстор по съответния занаят.

Глава II

Средства

Чл. 6. Трудовите производителни занаятчийски кооперации набират своите средства от:

- а) встъпителни вноски, които са еднократни и не подлежат на връщане;
- б) дялов капитал;
- в) фондове;
- г) субсидии и дарения;
- д) разни.

Чл. 7. Трудовите производителни занаятчийски кооперации могат да създават делими фондове, средствата за които се отделят от остатъка от печалбата след заделяне съответните проценти, предвидени за задължителните фондове, установени в закона за кооперациите.

Сметките за участващите в делимите фондове се водят отделно.

Глава III

Членове

Чл. 8. Приемането на членовете става от общото събрание. Управителният съвет може да приема на работа кандидати за членове при еднакво възнаграждение с редовните членове, като времето, прекарано в кооперацията до приемането им от общото събрание, се счита за стаж, който не може да трае повече от три месеца.

Стажант-кооператорите се приемат от управителния съвет.

Чл. 9. Изключването на членовете става от общото събрание. Управителният съвет има право да отстранява членовете до общото събрание за нарушения, които влекат след себе си изключване.

За времето, през което са отстранени, на членовете не се плаща възнаграждение. Такъв членове, ако не бъдат изключени от общото събрание, могат да търсят вреди и загуби от членовете на управителния съвет, които са гласували отстраняването.

Чл. 10. Прекратилите членството си получават дяловия си капитал в пари, независимо от това, че при приемането им са внесли за дялов капитал машини, инструменти, съоръжения, материали и др.

Дължимите суми, произхождащи от внесено имущество, могат да се изплащат на членовете съобразно сроковете, установени при приемането им.

Чл. 11. Членовете и стажант-кооператорите са длъжни да работят в кооперацията през определеното работно време.

Същите не могат да упражняват във и отделно от кооперацията същата дейност, която е предмет на кооперацията.

Чл. 12. При прекратяване на членството си членовете са длъжни да изпълняват възложените им задачи по поети ангажменти спрямо трети лица и по народостопанския план.

Чл. 13. Преминаването на членовете от една кооперация в друга в същото населено място или в различни населени места се извършва по взаимно съгласие между управителните съвети на двете кооперации.

Членовете, които са задължени временно да постъпят на обществена или държавна служба или да отбият военна повинност, могат да запазят членството си в кооперацията.

Глава IV

Труд и разпределение на дохода

Чл. 14. Всички работи в трудово-производителните занаятчийски кооперации се извършват с личния труд на членовете-кооператори.

Чл. 15. Заплащането на труда става по норми, определени от съответните институти.

Чл. 16. Чистият доход на трудово-производителните занаятчийски кооперации се разпределя съгласно закона за кооперациите.

Чл. 17. От трудовия дивидент на стажант-кооператора се задържат 25% за специалните фондове при кооперацията и 25% за набиране на дяловия капитал, необходим за приемането му за редовен член на кооперацията.

Чл. 18. За правилното организиране и направляване на работата на трудово-производителната занаятчийска кооперация управителният съвет възлага на председателя, на членовете и на другите членове на кооперацията определени производствени качествено-контролни и административни задачи, за изпълнението на които носят пълна отговорност.

Правата и задълженията на отговорниците се определят в устава.

Чл. 19. Трудово-производителните занаятчийски кооперации могат да вземат наети работници за спомагателни работи в кооперацията или за такива, за които се изискват специални знания (инженери, техници, сметководители и др.). Числото на тия наети работници не може да надвишава 10% от броя на членовете.

За извънредна работа (сезонна и др.) с разрешение на съответния кооперативен съюз и околийския народен съвет могат да се наемат и повече работници.

Наемните работници, работили не по-малко от три месеца през годината непрекъснато, участвуват при разпределение на трудовия дивидент, като 50% от припадащата им се част от трудовия дивидент се отнася в резервния фонд на кооперацията и 50% се изплащат на същите. Редът на изплащането се определя в устава.

Глава V

Привилегии и насърчения

Чл. 20. Освен от привилегиите, установени със закона за кооперациите, трудовите производителни занаятчийски кооперации се ползват и от следните привилегии и насърчения:

а) освобождават се от заплащането на държавни данъци, такси, налози и др. през първата година от учредяването на кооперацията. Дължимите суми се внасят в резервния фонд на кооперацията;

б) внесените в кооперацията имущества (движими и недвижими имоти, машини и др.) се освобождават от всякакви данъци, бери, такси, герб и др.;

в) получават безвъзмездно за вечно ползуване държавни места за построяване на работилници, административни сгради, жилища и др., а така също и други държавни недвижими имоти;

г) ползват се с предимство при снабдяването им с работно помещение по реда на закона за наемите;

д) членовете им се освобождават от данък върху общия доход за годината, която предхожда влизането им в кооперацията като членове.

Глава VI

Наказателни мерки

Чл. 21. Членове на трудово-производителните занаятчийски кооперации се наказват с глоба от 500 до 20.000 лв., ако деянието не подлежи на по-тежко наказание по други закони за нарушения, отнасящи се до:

- безпричинно отсъствие от работа;
- безпричинно закъснение на работа;
- безпричинно изпускане на работа;
- за непристойно държане;
- за пиянство;
- за недоброкачествени и незакомплектувани стоки на пазара;

ж) за похабяване на материали;

з) за нарушения на основните стандарти;

и) за други нарушения на трудовата дисциплина.

При нанасяне на материални щети, освен глобата, членовете заплащат и стойността на нанесената щета.

Чл. 22. Редът и начинът за налагане на глобите се определят в правилника за вътрешния ред, а наложените глоби се събират като вземане на кооперацията. Глобите над 1000 лв. подлежат на обжалване пред общото събрание. Събраните глоби се отнасят в резервния фонд на кооперацията.

Членовете, на които са поверени кооперативни вещи, материали и ценности или са натоварени с други задачи от материален характер, се наказват като държавни служители за извършените от тях престъпления.

Глава VII

Общи положения

Чл. 23. Прилагането на настоящия закон се възлага на Министерството на комуналното стопанство и на Съвета на кооперациите при Министерския съвет.

Чл. 24. Съществуващите до влизане в сила на този закон занаятчийски кооперации се запазват, независимо от това, дали отговарят на изискванията му, като се задължават в срок от 6 месеца от влизане на закона в сила да съобразят уставите си с изискванията на същия.

Чл. 25. За приложението на настоящия закон се издава правилник.

Председателствуващ Атанас Драгиев: Моля докладчика на законодателната комисия да докладва измененията, направени от комисията.

Докладчик Стоян Сюлемезов (к): (Чете)

«ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на законодателната комисия за изменение и допълнение на законопроекта за трудово-производителните занаятчийски кооперации

1. В чл. 2, петия ред, думата «създадат» се заменя с думата «създаде», а на осмия ред думата «съдействуват» се заменя с думата «съдействува». Към същия член се прибавя забележка: За краткост думите «трудо-производителна занаятчийска кооперация» могат да се заменят с думите «ТПЗК».

Съображения. Изменението е редакционно.

2. В чл. 3, първия ред, след думата «кооперация» се прибавя изразът «съответно отдела».

Съображения. Допълнението се прави, за да се определят задачите и на трудово-производителния занаятчийски отдел при всестранките и ТПЗК.

3. В чл. 4, алинея първа, първия ред, след думата «кооперации» се прибавя изразът «съответно отдели».

В алинея втора, втория ред, цифрата «7» се заменя с цифрата «15». На същия ред цифрата «4» се заменя с цифрата «5».

Алинея трета на същия член се заменя с нова такава, която добива следния текст: «Населени места, в които няма достатъчно необходимо число лица за образуване на кооперация, разрешава се образуването на обща/трудо-производителна занаятчийска кооперация от няколко бранша, като за всеки застъпен бранш има най-малко един правоспособен майстор». След думата «благоустройство», четвъртия ред на алинея четвърта, се прибавя изразът «след като вземе мнението на ЦКС».

Съображения. Законодателната комисия намира, че трудово-производителната занаятчийска кооперация трябва да се образува от 15 души, за да има съгласуваност със закона за кооперациите.

Допусне ли се образуването на ТПЗК от 7 души, ще се създадат условия за създаването на роднински, лъжекооперации и пр., в които ще се прикриват разни бивши търговци, индустриалци, офицери, адвокати и пр. При такова положение ще имаме много по брой малочислени кооперации, които ще ангажират много счетоводители и друг административен кадър, който е толкова необходим за ТКЗС и други държавни и кооперативни организации, които при такива малочислени кооперации няма да си уплътняват времето. Така създадените малочислени много по брой кооперации ще създават повече трудности по планирането и ръководството им. Ще ангажират за административни и производствени нужди много повече сгради, пълният капацитет на които положително няма да бъде използван от някои кооперации.

Възраженията, които се правят от някои другари, че това увеличение броя на учредителите от 7 на 15 души ще създаде трудности при образуване на ТПЗК в малките градове и по-големите села, поради липса на необходимото число занаятчийци от един и същ бранш, са неоснователни, защото с новия текст на алинея трета на чл. 4 се урежда този въпрос, като се допуска образуването на обща ТПЗК, в която ще имаме един счетоводител, който ще осчетоводява отделно сметките на различните браншове, което значи, че занаятчийците от различните браншове ще работят за своя сметка и риск, обаче ще използват една канцелария, едно помещение за работилница и др. Разбира се, една работилница ще може да бъде използвана само

когато имаме сродни браншове, но все пак ще се получат икономии. А в селата има възможност да се създадат трудово-производителни занаятчийски отдели при всеотрапните кооперации, които могат да се образуват от 7 души.

4. В чл. 5, четвъртия ред, думата «трима» се заменя с думата «седем».

Към чл. 5 се създава нова алинея: «Населени места, в които няма достатъчно необходимото число лица за образуване на трудово-производителен отдел, разрешава се образуването на общ ТПЗ отдел от няколко бранша, като за всеки застъпен бранш има най-малко един правоспособен майстор.»

Съображения. Поради изложеното такова към чл. 4.

5. В чл. 6, първия ред, след думата «кооперации» се прибавя изразът «съответно отдели».

Съображения. Допълнението се прави, за да се включат и трудово-производителните занаятчийски отдели, средствата за които се набират по същия начин, както на ТПЗК, които и по роля и задачи не се различават от последните.

6. В чл. 7, първия ред, след думата «кооперации» се прибавя изразът «съответно отдели». На третия ред думата «заделяне» се заменя с «отделяне».

Съображения. Изложени в т. 5.

7. В чл. 8 алинея втора и трета се заличават.

Съображения. Комисията намира, че ако се допусне управителният съвет на ТПЗК да приема кандидат-членове, могат да се създадат недоразумения между управителния съвет и членовете, а и някои кооперации могат да използват това положение, като приемат уж кандидат-членове, които след три месеца в общото събрание няма да приемат за редовни членове. След това могат да приемат други за «кандидат-членове» и по този начин да използват повече от определения процент чужд труд.

По третата алинея комисията смята, че тя трябва да бъде заличена, защото стамант-кооператори могат да бъдат само лица, които не са навършили 18-годишна възраст, и те трябва да бъдат приети от общото събрание, съгласно чл. 19 от закона за кооперациите.

8. В чл. 9, алинея първа, втория ред, след думата «съвет» се прибавя изразът «съответно стопанския съвет».

В алинея втора, четвъртия ред, след думата «съвет» се прибавя изразът «съответно стопанския съвет».

Съображения. Допълнението е направено, за да се дадат правата и задълженията на управителния съвет на ТПЗК и на стопанския съвет на трудово-производителните занаятчийски отдели.

9. В чл. 11, алинея първа, втория ред, след думата «кооперацията» се прибавя изразът «съответно отдела».

В алинея втора, първия ред, след думата «кооперацията» се прибавя изразът «съответно отдела», а така също и на втория ред, след думата «кооперацията», се прибавя изразът «съответно отдела».

Съображения. Изложени в т. 5.

10. В чл. 12, втория ред, след думата «по» се прибавя изразът «народостопанския план и по». На третия ред след думата «лица» се заличават думите «и по народостопанския план».

Съображения. Изменението е редакционно.

11. В чл. 13, алинея първа, втория ред, след думата «други» се прибавя изразът «или от един отдел в други». На четвъртия ред след думата «кооперации» се прибавя изразът «съответно двата отдела».

В алинея втора, третия ред, след думата «кооперацията» се прибавя изразът «съответно отдела».

12. В чл. 14, втория ред, след думата «кооперация» се прибавя изразът «съответно отдела».

13. В чл. 16, втория ред, след думата «кооперации» — «съответно отдели».

14. В чл. 17, втория ред, след думата «кооперацията» се прибавя изразът «съответно отдела» и на четвъртия ред след думата «кооперацията» се прибавя изразът «съответно отдела».

15. В чл. 18, алинея първа, третия ред, след думата «председателя» се прибавя «запетая».

16. В чл. 19, алинея първа, първия ред, след думата «кооперации» се прибавя изразът «съответно отдели».

17. В чл. 20, третия ред, след думата «кооперации» се прибавя изразът «съответно отдели».

В буква «а», третия ред, след думата «кооперацията» се прибавя изразът «съответно отдела»; в същата буква на четвъртия ред след думата «кооперацията» се прибавя «съответно отдела».

В буква «б», първия ред, след думата «кооперацията» се прибавя изразът «съответно отдела».

В буква «е», втория ред, след думата «кооперацията» се прибавя изразът «съответно отдела».

18. В чл. 21, втория ред, след думата «кооперации» се прибавя изразът «съответно отдели».

19. В чл. 22 алинея първа се заменя с нова такава: «Глоби до 1000 лв. се налагат от управителния съвет на ТПЗК, а за отделите — от стопанския съвет и са окончателни. Глоби над 1000 лв. по съставени актове се налагат с постановление от министъра на комуналното стопанство и благоустройството или от упълномощено от него лице. Постановленията за глоби до 5000 лв. са окончателни, а над 5000 лв. се обжалват по реда

на книга VI, глава V, от закона за наказателното съдопроизводство. Събраните глоби се отнасят в резервния фонд на ТПЗК, съответно отдела.»

Съображения. Изменението се прави, за да се уточни начинът на налагане глоби, обжалвания и др.

20. В чл. 24, петия ред, след думата «същия» се прибавя изразът «в противен случай кооперацията се прекратява съгласно чл. 66 от закона за кооперациите».

Съображения. Допълнението се прави, за да се предвидят мерки, които трябва да се вземат в случай че кооперациите не изпълняват разпоредбата на чл. 24 от настоящия закон.

21. В чл. 25, след думата «правилник» се прибавя изразът «одобрен от Министерския съвет».

Съображения. Допълнението се прави, за да се посочи кой ще одобри правилника за приложението на закона.

Председател на законодателната комисия
при Великото народно събрание: **Д-р Ив. Пашов.**

Председателстващ Атанас Драгиев: По законопроекта има думата др. народен представител Димитър Милков.

Димитър Милков (з): (От трибуната) Другарки и другари народни представители! Представен е пред Великото народно събрание за разглеждане и одобрение законопроект за трудово-производителните занаятчийски кооперации. Предлаганият законопроект е един от редицата такива, които ние досега гласувахме и които улесняваха и подпомагаха нашето обществено-стопанско устройство и дадоха възможност, икономическите форми на нашето народно стопанство да се съобразят с основните начала, легнали в Конституцията на Народната република България и със станалите коренни реформи по пътя на новото социалистическо строителство в нашата страна.

Неотдавна Великото народно събрание гласува общия закон за кооперациите, с който се направиха значителни подобрения и нововъведения в нашето кооперативно законодателство. Кооперацията зае своето отговорно място в обществения сектор на нашето народно стопанство, дадоха й се редица привилегии, а заедно с това й се възлагат големи и отговорни задачи, които се налагат от новите насоки на нашето стопанско развитие. С този закон се подчерта положителното отношение на народната отечественофронтиска власт към кооперацията като обществено-стопанска форма и се дава възможност на кооперацията да се развива и укрепва, за да подпомага трудовите слоеве на нашия народ.

Докато в миналото управляващите среди имаха повече враждебно отношение към кооперацията и насърчаваха търговските капиталистически дружества и частния капиталист-търговец, днес, когато производството, кредитът и размяната преминаха в ръцете на държавния и обществените сектор, народната власт дава на кооперацията заслужено отговорно място. Кооперацията добива възможност по дух и съдържание да стане действително обществено-стопанска организация, включена в общия строеж на новото строителство, за да даде своя ценен принос за изграждането на социализма в нашата страна.

Законът за кооперациите урежда материята за организирането и дейността на кооперациите във всички отрасли на нашия стопански живот; обаче недостатъчно и непълно се уреждат подробностите по специалните кооперации, което налага и създаването на отделни закони за уреждане на тази материя.

С предложението ни законопроект се допълня законът за кооперациите, като се разработва цялостно и системно материята за организирането и дейността на занаятчийските трудово-производителни кооперации. Това се налага и поради особен характер на занаятчийското производство и поради особените форми на работа в нашето занаятчийство.

Занаятчийската кооперация и по-специално трудово-производителната занаятчийска кооперация е сравнително нова форма в организирането на занаятчийското производство и една от най-трудните кооперативни форми, но от друга страна най-подходяща и лесно осъществима за организирането на нашето дребно и разпокъсано занаятчийско производство и за съобразяването му с новите форми на стопанското му развитие и придвижването му напред към уедряване и рационализиране, за да се постигне по-качествено производство и създадат по-добри условия за живот и работа на трудовия занаятчийски специалист, който в миналото при капиталистическото развитие на нашата страна плащаше голям данък на стопанските кризи и живееше в мизерия.

Българското занаятчийство има своето историческо минало и неосценими заслуги за културното и стопанското развитие на нашия народ. В епохата на нашето Възраждане голяма част от занаятчиите бяха в първите редици като сътрудници на нашите възрожденци и народни борци. Занаятчийството е допринесло за запазване на родната ни битова култура и е било носител на обща такава, подпомагала по различни начини в малките подбалкански градове нашата просвета и книжнина и запазвайки нашата националност.

След освобождението, а особено в последните две-три десетилетия, поради бързото развитие на индустрията и нарастващото влияние на частното капиталистическо стопанство занаятчийството изгуби до голяма степен своя трудов характер и получи буржоазно-капиталистически наслои. Голяма част от дребните занаятчийски трудови работилници добиха вид на капиталистически предприятия с преобладаващ наеман труд, а много от занаятчийските майстори тръгнаха по пътя на натрупване на капитали и станаха, повече занаятчий-търговци и предприемачи,

отколкото занаятчий-работници и специалисти. Но въпреки тия отражения на капиталистическо-буржоазно развитие, въпреки трудностите за неговото развитие, занаятчийството не изгуби своето стопанско значение и се запази като важен спомогателен и производствен сектор в нашето народно стопанство. Овладейвайки все повече отрасли на дребната промишленост, занаятчийството запази особеностите на своето производство като допълнение на индустриалното такова и извършваше редица услуги на отделните трудови стопански единици и организации, като обслужваше по тоя начин голяма част от нашия народ.

В занаятчийското производство са ангажирани към края на 1948 г. 262.780 души, от които 137.850 души правоспособни майстори и 124.930 души наети работници, калфи и др.

Без да се спираме в подробности за развитието на нашето занаятчийство в миналото — което, както се отбелязва по-горе, се развиваше по пътя на частно-капиталистическото стопанство — трябва да отбележим, че след 9 септември народната власт дава заслужено място на занаятчийското производство, като взема всички мерки то да бъде подобро и съобразено със станалите промени в преустройството на нашия стопански живот.

Занаятчийството не е оставено на произвола на съдбата и без грижите на народното управление. Нему се сочат новите форми на развитие и спасителният път за неговото преуспяване, като се преустрои по пътя на кооперарирането и постави своето организиране на колективистични начала. Неговите форми трябва да отговарят на нашето обществено-стопанско развитие и да може да се рационализира трудът и ползват придобивките на едрото предприятие и машинната техника. На трудовия занаятчий-работник и специалист най-подходяща форма за организиране е трудово-производителната занаятчийска кооперация.

Чрез трудово-производителните занаятчийски кооперации занаятчийското производство ще се уедри, ще се ликвидира с малките и нехигиенични работилници на дребния занаятчий, ще се създадат по-добри трудови условия, ще се направи разпределение на труда и използвава машината в по-широк мащаб за подпомагане и улесняване занаятчийското производство. Ще се премахне експлоатацията на труда и ще се получи по-справедливо възнаграждение за същия. Ще се получи по-съвършена специализация на труда и ще се използват опитът и знанията на специалистите-майстори. Със всичко това се цели да се подобри качествено и увеличи количествено и да се намали себестойността на занаятчийското производство.

Независимо от така поставените задачи, съобразени с общите задачи на нашето народостопанско развитие, с организирането на занаятчийството в трудови производителни занаятчийски кооперации ще бъдат по-правилно и по-пълно задоволени редица услуги, които занаятчиите вършат на останалите стопански съсловия и голямата част от нашия трудов народ.

Не по-малко важна задача, поставена като такава да се достигне чрез кооперирането, е и обществено-политическото превъзпитание на занаятчиите и заетите в занаятчийското производство работници в духа на народната демокрация, в духа на новото строителство и преимуществата на колективното производство. Възпитанието в дух на другарска взаимност и уважение, които се добиват при задружната работа, ще накарат занаятчиите да скъса с досегащото схващане на дребен капиталист, който в лицето на своя колега не е виждал другар по участ и положение и с еднакви интереси, а враг и конкурент, който желае неговото унищожение и обезличаване. В задружната работа ще се роди новият човек и работник-занаятчий, с ново отношение към човека и ново схващане за обществото и общественото развитие. Чрез това превъзпитание ще се подготви новият член на обществото — творец и строител на социализма.

Тия задачи са ясно посочени в чл. 3 от предлагания законопроект и се дава възможност да бъдат реализирани по пътя на кооперирането на занаятчийското производство.

Въпреки настръхнатия и подпомагането в това направление на занаятчийското производство от народната власт след 9 септември, все още голяма част от това производство е дребно и разпокъсано и не може правилно да се вклопи в новото строителство, нито пък да подпомага чувствително развитието на народното стопанство.

Ето какво представлява картината на организационното състояние на нашето занаятчийско производство към края на 1948 г.

Трудово-производителни кооперации — самостоятелни — 1005 с 3340 работилници, ангажирани майстори 9100 и помощен персонал 20.300, всичко ангажирани 29.400.

Занаятчийски отдели при всестранныте кооперации 620, при ТКЗС — 225 с 990 работилници, ангажирани майстори 4280 и помощен персонал 12.920, или всичко ангажирани 17.200 души.

Държавен и обществен сектор. Предприятия 930, работилници 2050, ангажирани майстори 8170, помощен персонал 10.210, или всичко 18.380 души.

Частен сектор. Работилници 105.000, майстори 116.300, помощен персонал 81.500, или всичко 197.800 души.

От съпоставянето на предприятията и ангажираните лица в държавния и обществен сектор и тия в частния сектор се вижда, че от всичко 111.380 занаятчийски работилници само 6.380 са в държавния и обществен сектор, което представлява едва 6%.

Макар да приемаме, че обществените предприятия са значително уедрени и подобри, все пак изводът е, че в голямата

си част занаятчийското производство е още дребно и без правилна организация на труда. А от съпоставянето на ангажираните лица в тия два сектора се вижда, че от всичко 137.850 души майстори само 21.550 са ангажирани в държавния и обществен сектор, или 18%, а 116.300 души работят в частния сектор. При помощния персонал от всичко 124.930 души 43.430 са ангажирани в обществен сектор и държавен сектор, или 29%. Увеличеният процент тук на ангажирания помощен персонал действително подчертава, че обществените предприятия са уедрени и ангажирват повече помощен персонал с оглед на правилното организиране на производството.

Изводите от така посочените данни са, че в държавния и обществен сектор са ангажирани едва 1/5 от майсторите-занаятчи и това състояние на занаятчийското организиране далеч не отговаря на нашето обществено и стопанско развитие и не могат да се изпълнят поставените задачи на тоя стопански сектор.

Преценявайки правилно значението на занаятчийското производство за подпомагане развитието на нашето народно стопанство и задоволяване нуждите на нашия народ, занаятчийството е включено и в петгодишния държавен народостопански план, като са поставени организационни и стопански задачи.

До края на 1953 г. занаятчийското производство трябва да бъде реорганизирано като напълно се обхване от обществен сектор и държавния сектор. За тая цел се поставя като задача да се образуват нови 1.200 кооперации, да се кооперират най-малко 60.000 майстори и да се укрепят и затвърдят съществуващите досега кооперации и отдели така, че цялото занаятчийско производство да бъде обхванато от новите стопански форми и да подпомага социалистическото строителство в нашата страна.

Образуването на трудово-производителните занаятчийски кооперации датира още отпреди 9 септември. Тая спасителна форма за дребния занаятчий е била осъзната от самото занаятчийство и в миналото, но развитието на тия кооперации е вървяло твърде слабо. Животът на същите и тяхната дейност бяха затруднявани от приравняването им с частните занаятчи, бяха сдвигани от редица законоположения, защото управляващите тогава капиталистически среди виждаха, че в тия кооперации се организира прогресивното занаятчийство, за да осигури своята икономическа независимост и премахне господстващата експлоатация на неговия непосилен труд. Не бяха редки случаите, когато занаятчий, членове на кооперациите, бяха отстранявани от предприятията, интернирани и съдени, но това не спираше общата борба за нов живот и социална справедливост.

Развитието на трудово-производителните кооперации след 9 септември се ясно различава от това преди тая историческа дата. Докато в 1943 г. имаме само 49 занаятчийски трудово-производителни кооперации с 1.162 члена, някои от тях изродени в затворени псевдокооперации, през 1945 г. имаме 361 кооперации с 11.320 членове, а в края на 1948 г. — 1.005 кооперации с 23.830 членове.

От тия цифри ясно личи с какъв темп върви увеличението на трудово-производителните кооперации след 9 септември и тяхното укрепване, а заедно с това се подчертава и отношението на народната власт към тоя род кооперативни предприятия.

Въпреки тоя бърз темп на развитие, който бележат трудово-производителните занаятчийски кооперации, както и по-горе се подчерта, трябва да се отбележи, че нашето занаятчийско производство е дребно и разпокъсано, нашите занаятчи в голямото си мнозинство като специалисти-майстори стоят вън от тия кооперации. Постигнатото досега далеч не е достатъчно и възможното не е направено. Това състояние не е и не може да бъде оправдано при днешното стопанско развитие и при новите насоки на нашето стопанско преустройство.

Занаятчийското производство трябва да се преустрои и, съобразно с новите задачи на нашето стопанско развитие, да се включи напълно в плана на производството и изпълни поставените му задачи, което единствено ще постигне с организирането му в трудово-производителни занаятчийски кооперации.

Законопроектът урежда тая материя, като улеснява образуването на кооперативните организации и съдейства за тяхното правилно развитие, като се вземат под внимание и особеностите на занаятчийството и неговото развитие.

В законопроекта са прокарани и някои особености, които са в различие с общия закон за кооперациите, които се мотивират и оправдават с особеността на материята, която разглеждат.

Така, в чл. 4, алинея втора, се предвижда образуването на трудово-производителни занаятчийски кооперации при най-малко 7 души от съответния бранш и най-малко 4 майстори от тях. Това отклонение от общия закон, където са предвидени като учредители при другите кооперации 15 души, е оправдано, като се имат пред вид постановленията на чл. 1 от законопроекта, който цели да се улесни образуването на тоя род кооперации, което, както видяхме по-горе, върви твърде слабо.

По тая алинея има различие между законопроекта, одобрен от Министерския съвет, и законодателната комисия, която прави предложение, броят на учредителите да остане най-малко 15. Намирам, че положението в законопроекта, одобрен от Министерския съвет, е по-правилно и опасенията на законодателната комисия са неоснователни, тъй като не е броят на основателите гаранция за несъздаването на псевдокооперации и затворени такива, а правилната ориентировка на самите основатели. При това, като се има пред вид, че при учредяването се проучват общите условия и се дава мнение от народните съвети, Централния кооперативен съюз и специалния съвет за кооперациите, тия опасения не намират оправдание.

Що се отнася до положението, при липса на достатъчно лица и майстори от един бранш да се образуват кооперации или отдели от сродни браншове, намирам го за оправдано с оглед улесняване организирането на занаятчиите, но съотношението за участието на правоспособни майстори трябва да се запази, за да се предпазят кооперациите от изграждане, от преобразуване в общи трудови такива, да не се използват майсторите-специалисти и тяхната опитност и по тоя начин да не се постигне поставената цел: да се организират занаятчиите и използва тяхната опитност и квалификация като подготвени работници за увеличаване производителността на труда и качеството на производството и да се използва правилно съществуващият досега инвентар и машини на занаятчиите, като се рационализира производството.

В чл. 5 също така се предвиждат известни отклонения, които по същите съображения смятам, че са неоснователни.

Друго отклонение е предвиждането на делими фондове след спадане процента за задължителните такива. Това е едно преимущество за взаимно подпомагане и осигуряване със средства на кооператорите-занаятчи за задоволяване на различни колективни и части нужди.

В законопроекта е предвидено приемането на членовете да става от общото събрание, по препоръка на управителния съвет. Това е правилно и оправдано, както и в трудовите кооперативни стопанства, защото предприемането е общо, новият кооператор влиза в общата задружна работа и неговите качества на кооператор трябва да бъдат преценени от всички кооператори, за да не се допускат грешки и увлечения.

Материята за участието в производството и разпределението на дохода е правилно и подробно разработена в глава IV от законопроекта, както и въпросът за стажант-кооператорите и наемните работници. Подробностите се уреждат от устава и от правилници, одобрени от общото събрание.

Най-после в глава V се предвиждат привилегии и насърчения във от тия, предвидени в закона за кооперациите.

През първата година от учредяването кооперацията се освобождава от такси и данъци. Внесенният в кооперацията инвентар се прехвърля без такси, берии и данъци. На кооперациите се дават безвъзмездно от държавата места за постройка на работилници. Това последното би могло да се разшири, като се задължат и съответните общини да сторят това. Дават се редица други привилегии, които действително ще облекчат положението на новообразуваните и съществуващи трудово-производителни и занаятчийски кооперации и ще допринесат за тяхното разрастване и укрепване.

Най-после законопроектът в глава VI предвижда и наказателни разпоредения за недобросъвестните кооператори, като определя начина за налагане глобите и наказанията и събиране на същите. Това са целесъобразни мерки за затягане трудовата дисциплина между кооператорите и създаване на правилни привички и отпощения към общественото имущество и поети задължения към предприятието.

В законопроекта са уредени всички досегапни опущения и пречки при образуването на трудово-кооперативни занаятчийски кооперации и по един правилни и пълен начин се урежда материята за организиране на занаятчийското производство.

Нашето занаятчийство трябва да се проникне от съзнанието за своя обществен дълг, да прецени правилно съществуващата обществено-стопанска действителност и насоките на бъдещото стопанско развитие и, използвайки преимуществото на закона и даваните насърчения, а така също и с широкото съдействие на нашата отечественофронтовска общественост, да се организира в трудово-производителни занаятчийски кооперации, които единствено ще го спасят от неговото бедствено положение, ще му създадат по-добри битови и трудови условия, ще обезпечат неговото лично благосъстояние, а заедно с това ще му дадат възможност да остане вярно на своето историческо минало и да се включи в общото строителство, като даде чрез кооперациите своя принос за поставяне здрави основи на социализма в нашата страна и подпомогне с правилно организираното си производство развитието на народното ни стопанство по пътя на социализма.

Преустройството на занаятчийството чрез трудово-производителните занаятчийски кооперации е от обществен интерес и от интерес на самите занаятчи и затова ние дълбоко бърваме, че те ще дадат своите усилия за разрешение на задачите, които се поставят с тоя законопроект.

От името на парламентарната група на Българския земеделски народен съюз заявявам, че ще гласувам законопроекта единодушно, заедно с предложенията на законодателната комисия на първо четене, който да се отнесе за ново разглеждане от комисията за уточняване различията в членове 4 и 5 от него. (Ръкоплескания)

Председателстващ Атанас Драгиев: Има думата народният представител др. Алекси Гогов.

Алекси Гогов (к): (От трибуната) Другари и другарки народни представители! Старият закон за кооперациите, рождба на капиталистическите обществени отношения, е отживял времето си и след 9 септември той е вече реакционен по отношение изграждането и развитието на новия тип трудово-производителни кооперации. Ето защо предлаганият законопроект за обсъждане и гласуване от Великото народно събрание идва да задоволи една твърде належаща нужда, изтъкната от живота и поставена за практическо разрешение.

Ние сме навлезли в период на изключителни времена, на дълбоки обществени, политически и стопански преобразования, които неизбежно ще засегнат и занаятчийството. Това обстоя-

телство налага на занаятчиите в непродължително време да скъсат и да се простят с остарелите вече реакционни и спъващи прогреса форми на производство и отношения и да прегърнат спасителната за тях и по-висока форма на производство, именно кооперативната, която е пригодна за планово стопанство и отговаря на духа и принципите на социализма.

Когато говорим за коопериране на занаятчийството, ние трябва да знаем неговите размери и значението му за нашия стопански живот.

Другари и другарки народни представители! Позволете ми да направя кратък преглед за развитието, ролята и значението на нашето занаятчийство. Нашата буржоазия, твърде слаба и сервилна към големите империалистически страни, се оказа некадърна да създаде в по-големи размери лека, а също и тежка индустрия, въпреки наличието на основните подземни и надземни материални елементи за това. Ето при тези обстоятелства занаятчийството е играло значителна роля в нашата промишленост. На кого не е известно, че по време на нашето освобождение от турското робство занаятчийството изцяло е представлявало нашата промишленост, от недрата на което възникнаха първите индустриални предприятия?

С развитието на капитализма, получил пълна свобода след освобождението ни, и особено с нахлуването на чуждия капитал се започна, макар и бавно, развитието на нашата индустрия. Кой не знае за наглостта тогава на нашата млада, току-що оформяваща се буржоазия, която с манталитета на разбойника безогледно разграбваше държавните и общинските имоти, намирайки опора в монархизма и в другите държавни институти? Тя нямаше мярка в гешефтарството, спекулата и явния обир на народа за бързото свое забогатяване. При това новосъздадено положение и особено с нахлуването в страната на външни конкуренти стоки занаятчийството се оказа слаб и неустойчив елемент. Неговите нестабилни материални основи започнаха неудържимо бързо да се рушат. Някои от занаятчиите, дублиращи се с индустрията, бяха бързо пометени, а други ограничиха своята дейност и останаха в опашката на промишления живот.

Търговският капитал от друга страна иззе суровините от ръцете на занаятчиите. Търговците откриха свои складове и магазини с железни и дървени материали, кожни, гън, платове, занаятчийски инвентар и редица други стоки, обект на занаятчийска преработка. По този начин занаятчийството в голямата си част бе притиснато здраво и поставено под влиянието и зависимостта на търговския капитал. Изложено на жестоки удари на капиталистическата конкуренция от една страна, и от друга изпаднало под влиянието и зависимостта на търговския и лихварския капитал, нашето занаятчийство се видя обхванато неусетно в железните клещи на капиталистическото развитие и вихрено бе понесено към пропастта на пролетаризацията.

С изменението обаче бита на нашия народ и за задоволяването на неговите макар и бавно нарастващи културни нужди някои от по-живизнените занаяти успяха да се приспособят към изискванията на новото време. От друга страна възникналата и развиваща се нова индустрия — за нейното обслужване — създаде цяла редица благоприятни условия за пораждаването и развитието на много нови занаяти и полужанаяти, особено в областта на апаратурата. Така, от 22 занаята, упражнявани през 1900 г., се стигна до около 100 занаята в края на 1936 г. със 70.545 заведения и със 135.044 души заети-жирани на работа в тях.

Със свързването на първата световна империалистическа война в занаятчийското производство се забелязваше известно оживление. Мнозина от занаятчиите, неориентирани политически, сметнаха, че е настъпило трайно благоприятно време за занаятчийското производство и побързаха да сключват заеми, да закупват нов по-модерен инвентар и се стремяха към разширение на своята работа. Скоро обаче настъпи краят на това оживление.

Появилата се икономическа криза през 1930—1936 г. се струпа най-тежко върху слабите стопански единици — бедните занаятчи. Масите обедняха, тяхната покупателна сила значително намалала. По-голямата част от занаятчиите отваряха и затваряха своите дюкани без сефте. Те изпаднаха в тежко положение. Два въпроса тогава ги вълнуваха — да се спре нежеланата конкуренция, като се осигури редовен пласмент на произведените им, и да получат дългосрочен държавен кредит, за да стабилизират своето положение. Нежеланата конкуренция обаче не можа да се спре, а полученият кредит в голямата си част се изразходва за изхранване. Направиха се и други задължения, но кризата все още продължаваше. Така занаятчиите изпаднаха в още по-тежко положение. Започнаха да им протестират подлиците, ставаше залагане на инвентара, отнасяха се до погасителните каси, а кризата още бушуваше. Мнозина не можаха да издържат и ликвидираха със своите заведения.

По-късно започна подготовката на втората световна война. Нашата страна беше продадена на германските империалисти, които се разпоредиха напълно с добитите блага от нашето селско и градско производство. Нашата индустрия и голяма част от занаятчиите бяха впрегнати да работят за нуждите на германската армия. Нашето занаятчийство трябваше да работи също и за нуждите на нашия народ. Това откри едно ново оживление в занаятчийското производство. Започнаха да се явяват нови занаяти и полужанаяти. Тяхното число нарастваше. Нарастваше също и числото на занаятчиите и полужанаятчиите. Черната борса привличаше със своето обаяние. Тя беше в пълен ход и все повече обхващаше нашия стопански живот, като хвърли сянка и върху честните някога наши занаятчи.

Голяма част от тези занаятчийски сметнаха, че е дошло времето бърже да забогатяват и че това положение ще бъде дълготрайно. Те не виждаха, че създаденото положение води към изсяждане жизнените сили на нашия народ, че той се изтощава и че всичко това става за сметка на една бъдеща, близкостояща стопанска и политическа катастрофа.

След 9 септември растежът на числото на занаятчиите, и особено на полузанаятчиите също продължи, за да стигне в края на 1946 г. до около 200 занаяти и полузанаяти с 99.857 заведения, със 191.465 души заангажирани на работа в тях, а в средата на 1948 г. числото на заведенията стигна до 105.074 със 197.819 души заети на работа, разпределени в 12 групи както следва:

1. Разни видове облекла за мъже, жени и деца, разни бродерии и др.
2. Изработка на кожени изделия, обуварство, сарачество, кожаро-чантаджийство, ръкавичарство, кожухарство и др.
3. Дървообработвателни: строително дърводелство, всякакъв вид мебели, таличария, кошничарство, каруцария, резбарство, бъчварство, дървени детски играчки и др.
4. Металообработвателни: ковачи, стругари, машиностроители, коларо-железари, окисженисти, подковачи, тенеждии и др.
5. Преработка на предивни материали: килимарство, машиноплетачество, мутафийство, пасмантерия и др.
6. Фина механика: часовникари, златари, гравьори, оптици и др.
7. Преработката на земя и камък: разни каменни изделия, грубо грънчарство, тухларство, керемидарство, фина керамика и др.
8. Строителни: вардъки, железобетонджии и др.
9. Химико-техника: производство на сапун, козметика, боя за обувки и др.
10. Графика: печатари, книговежи, фирмописци, фотоцинографи, цинкографи и др.
11. Хранителни: хлебари, касаци, колбасари, млекари, сладкари, готвачи и др.
12. Бръснари, бакелисти и разни други.

От посочените данни се вижда ясно, че занаятчийството у нас със своя труд задоволява най-разнообразни народни и стопански нужди. По същите данни обаче се вижда, че нашето занаятчийство е разхвърлено в стотици работилници, в грамадната си част дребни и средни такива. Макар и разпокъсано, занаятчийството е играло голяма роля в стопанския ни живот, което се вижда и от факта, че до 9 септември то е вървяло пред нашата индустрия в националния доход.

Но макар и да е така необходим трудът на занаятчиите за задоволяване нуждите на народа, все пак занаятчийството не може да остане в този си вид. Ние строим социализъм, който изисква въвеждането в производството висока техника и рационализация на труда. Абсурдно е и наивно би било да се мисли, че в малка работилничка може да се въвежда някаква по-висока организация на труда. Кога занаятчиите-тъкачи или тъкачка могат да стигнат да работят като нашата трудова героиня Маруся на 12 и 14 механични стана, когато те имат само един-два или най-много три в своята работилница? Какво разделение и рационално използване на труда може да има в една дребна работилничка, която се състои само от един майстор и от един калфа или чирак с полуизхабен и недостатъчен инвентар?

Освен това съществуването на дребното производство на частни начала, както ни учи нашият велик учител Ленин, ежедневно, ежемесечно и ежеминутно, масово и стихийно поракда капитализъм и оформя капиталистически елементи. Да остане занаятчийството в този си вид и форма на производство, което се основава върху принципа на експлоатацията на човек от човек, е несъвместимо със строящия се у нас социализъм и е в разрез с основния ни закон — Конституцията. Когато в нашата страна се извършват такива дълбоки обществено-политически и стопански преобразования и се полагат неимоверно големи усилия и напрежения, за да може в едно-две десетилетия, както ни учи нашият учител др. Георги Димитров, нашата страна да догони и достигне онова, което напреднали страни са достигнали за цяло столетие, очевидно е, при това положение наше занаятчийство не ще изостане назад от общия поток на преобразование и развитие. То ще се трансформира, колкото и мъчително да е скъсването с навиците на миналото.

Дълбоко убедено в правотата на своите разбирания върху проблемите на занаятчийството, Правителството на Отечествения фронт веднага след 9 септември отправи лозунг към занаятчийството за коопериране и дава цялото си съдействие за това дело. Ето какво казват първите хора на обществено-политическия живот, ръководителите на нашата страна.

В декларацията на Правителството от 28 септември 1946 г. др. Георги Димитров каза: «Големи грижи Правителството ще положи също така за развитието и модернизирването на занаятите — то ще насърчава изграждането на занаятчийските кооперации.»

Др. Васил Коларов в една своя реч през 1946 г. между другото подчерта преимуществото и решаващата роля на обществения сектор на стопанството в страната, а именно на държавата, общините и кооперациите.

Др. Трайчо Костов казва: «В нашата напреднала дребнобуржоазна страна кооперациите ще играят значителна роля за стопанското преобразование в страната, за нейната подготовка за по-нататъшно стопанско развитие. Думата е не само за потребителните кооперации, но и за производителните кооперации, както в занаятите, така и в селското стопанство. Новата

отечественофронтовска държава ще провежда политика, подкрепяща и подкрепяща трудовите елементи в кооперацията.»

А великият Сталин казва: «Кооперацията е пътят към социализма, защото чрез нея се осъществява при властта на пролетариата некапиталистическата еволюция на дребното стопанство.»

При тези изказвания на първите хора няма съмнение в ясно очертан път, по който трябва да се ориентират занаятчиите. Подобрението на трудовите условия и повдигането на материалното състояние на занаятчиите ще дойде чрез кооперацията. Развитието на родната индустрия ще подпомогне създаването на тези условия. Твърденията на някои, че при развитието на индустрията няма място за занаятите е или неправомерно характера на тази дейност, или късогледство и на практика подпомага реакционерите, които плашат нашите занаятчиите, че с тях ще се ликвидира. Не ликвидират, а кооперират и включват в изграждането на социализма — ето близката перспектива за занаятчиите.

Но занаятчиите не са еднороден елемент, те не са единно неразделно съсловие, а се разделят на няколко слоя. Най-горният слой са чисто капиталистически елементи. Техният процент не е голям, но те оказват пагубно влияние върху голяма част от средните и дребните занаятчи, особено в средния парчената сива маса. Капиталистическите елементи от занаятчийството никога не са се помирявали с политическия и стопанския курс на народната власт, а особено с национализацията на индустрията, с която една част от тях бяха засегнати и станали нейни врагове. Занаятчиите от горния слой са научени да набират средства и да живеят изключително от чужд труд, от труда на работниците, и затова те се отнасят враждебно към кооперациите и особено към новия тип трудово-производителни занаятчийски кооперации. Така те се явяват врагове и на трудовото занаятчийство, на дребните и средните занаятчи. Дребните и средните занаятчи, заедно със занаятчийските калфи и работници, ще изградят кооперациите, въпреки нежеланието на вражеските елементи в занаятчийството.

Занаятчийски производствени кооперации са правени и в миналото, но те са били така организирани, че не са имали почти никакво значение за стопанския живот и бърже са се проваляли и изчезвали. По-значителни опити са правили занаятчиите с потребителните кооперации, за да се оградят от ударите на търговския капитал. Малкото заварени на 9 септември трудово-производителни занаятчийски кооперации далеч са се отличавали от днешния тип трудово-производителни занаятчийски кооперации, като по-старите са били обикновени сдружavanja, почиващи върху експлоатацията на наемния труд. Към септември 1944 г. е имало регистрирани над 450 такива кооперации, но проявяващи живот е имало само 51 със заангажирани 1433 лица, от които 393 кооператори, а останалите — наемници. След 9 септември се започна масово и стихийно образуване на колективи, а впоследствие се оформиха в кооперации — юридически единици.

В края на 1948 г. ние имаме повече от 40 вида занаятчийски кооперации, общо 1005 кооперации с 29.405 кооператори. Към тях трябва да се прибавят образуваните отделни към всеобщите кооперации на брой 618, също и занаятчийски отделни — работилници към ТКЗС — 218, с общо 16.197 кооператори. Или всичко самостоятелни кооперации и отделни 1.898 с 45.602 кооператори и стажант-кооператори. Най-масови от тях са пиварски, общарски, метални, дърводелски, сладкарски, кожарски, хлебарски, текстилно-бояджийски, строителни, машиностроителни и др.

В София и в други градове имаме вече кооперации, които надхвърлят 1.000 души — стават масови кооперации. Трябва обаче да се подчертае, че в своя живот кооперациите се стремят да вкарат повечето работници, които по-рано са били наемни при занаятчиите. Тия кооперации са лишени от квалифицирани работници, което неизбежно се отразява върху качеството на работата им. Нека тия кооперации обърнат най-много внимание върху тая страна на своята работа. В тия кооперации имат въведени норми за количество, но норми за качество още не са въведени. Време е вече те да се справят с тази празнота, време е вече да се определят и органи, които да прегледат работата, да видят нейното качество още в процеса на производството и да не позволяват похабяване на материали и отчитане на консуматора, на населението.

Ефрем Митев (к): Правилно, свършено върно.

Алекс Гогов (к): Наистина не всичко може да бъде кооперирано. Например една голяма част занаятчи, занимаващи се с някои хранителни производства, преминават и ще преминат към държавния сектор. Други специални занаятчи ще преминат в индустрията и в комунални предприятия. Онези занаятчи, които се дублират с индустрията, ще отпадат, а някои занаятчи, които са негодни за своята професия, ще се преквалифицират за друга стопанска дейност, но основната маса занаятчи трябва да бъде кооперирана. Ето тук иде на помощ законопроектът за трудово-производителните занаятчийски кооперации.

В чл. 1 на законопроекта се казва, че настоящият закон цели да улесни и подпомогне трудещите се да се организират в трудово-производителни занаятчийски кооперации. Според чл. 2 трудовата производителна занаятчийска кооперация е стопанска организация, която приема неограничен брой занаятчи, полузанаятчи и други трудещи се с неограничен дялов капитал и при еднакви права и задължения с цел да се създа-

дат с общи средства, взаимност, самопомощ и задружен труд производствено-промишлени предприятия и предприятия за занаятчийски услуги с висока техника и социалистическа организация на труда. Според чл. 3 задачата на занаятчийската кооперация е да повишава квалификацията на своите членове, да подобрява качеството на занаятчийските произведения и услуги и да ги поевтинява.

От това се вижда ясно, че целите, които си поставя настоящият законопроект, се различават коренно от целите на стария закон за кооперациите. Не може да бъде другояче. Преди 9 септември производителните занаятчийски кооперации по своята същност и характер носеха отраженията на капиталистическата производствена система. Изградени върху началата на експлоатацията на наеман труд, те не можеха да развият такива добродетели и качества, каквито са възможни само при обстановка на социалистическото изграждане и при новия тип трудово-производителни занаятчийски кооперации със социалистическа организация на труда.

Според първоначалната редакция на чл. 4 от законопроекта, възприемаше се седмorkата като най-малка единица за образуване на кооперация и се определяше да има поне 4 правоспособни майстори. Така се разрешаваха два съществени въпроса, изтъкнати от опита и практиката на занаятчийските кооперации. Ако в дадено място и време все още не могат да се намерят готови да влязат в кооперацията седем души, може веднага да се пристъпи към образуване на отдел при всеотнасятелна или трудово-производителната кооперация. С това се ускорява процесът на занаятчийската трансформация. Седмorkата е по-лесно възприемана от занаятчиите, защото тъй или иначе тя им допада и отговаря на тяхната психика. Много от занаятчиите смятат, че в масовата кооперация те се губят, а те са научени да се проявяват като личности, запазвайки своето «аз». Те смятат, че най-лесно ще могат да се видят в малката кооперация. Това обстоятелство ще допринесе, занаятчиите да бъдат откъртени от дънера на частната инициатива и практика, след което животът и опитът ще ги научат да преминат към сливане и уеднавяване. Това обаче не ще рече, че непременно, на всяка цена, трябва да се започне със 7 души. То трябва да се приложи само там, където и когато животът и условията наложат това. Твърдението, че при седмorkата ще се създадат условия за роднински лъжекооперации, е неоснователно, защото, ако се намерят седем души роднини, много мъчно, а може би никога между тях не ще се намерят четири души правоспособни майстори.

Задачата на този закон не е толкова да се направят въобще кооперации с какъвто и да е елемент, а главно с работници, какъвто е практиката в много кооперации досега, за да се извърши трансформацията на занаятчийското производство, което ще рече, че в кооперациите преди всичко трябва да влязат занаятчиите, които са повече школувани, повече квалифицирани и разполагат с необходимия инвентар, а голяма част от калфите и чираците, които ще се явят излишни при образуването на такива кооперации, да бъдат отправени към нашата индустрия.

Ето защо посоченият от комисията брой 5 души занаятчи правоспособни майстори на 15 души кооператори е съвършено неправилен.

Ефрем Митев (к): 10 ли да бъдат?

Алексн Гогов (к): В законопроекта е казано на 15 души 5 да са правоспособни.

Ефрем Митев (к): Това е малко, но кажи колко трябва да бъдат.

Алексн Гогов (к): Трябва да бъдат както са в законопроекта, както той е приет от Министерския съвет: при 7 занаятчи да има поне четирима души правоспособни, квалифицирани, а при всеки нови пет да има поне двама правоспособни.

Комисията също препоръчва, там, където няма достатъчно число занаятчи от даден бранш, да се образуват трудово-производителни занаятчийски кооперации от занаятчи от няколко занаята, без да се поменава от какви браншове, сродни или общо. Обаче практиката е доказала, че има занаятчи, които не могат да работят съвместно, в една работилница, като ковачи или железари с шивачи и др.

Ето защо тая препоръка е неоснователна и би било по-правилно да се препоръча в такъв случай образуване на кооперации от сродни занаяти, например шивачи, абаджии, шапкари, кожухари, машинооплетачи и пр. Но все пак отделните занаятчи за времето, което живеем, трябва да бъдат на самоиздръжка в кооперацията.

Стоян Сюлемезов (к): Казано е, че трябва да бъдат на самоиздръжка.

Алексн Гогов (к): Според чл. 5 на законопроекта, където е предвидено образуването на отделите, ще се улесни включването и на малките групи от даден занаят в градовете и селата и ще се улесни пълното коопериране на занаятчийството. Те също трябва да бъдат включени в кооперацията. Не бива да бъдат изоставени. Законопроектът, тъй както е представен от Министерския съвет, ще улесни кооперирането и на това занаятчийство.

В членове 8 и 9 се говори за изключването и приемането на членовете, което става от общо събрание, но съдновременно се дават права на управителния съвет да приема кандидати за членове при еднакви възнаграждения с редовните членове, като най-късно след 3 месеца се извърши оформяването на тяхното членство. Също управителният съвет може да отстранява от работа за постъпки и действия, които влекат изключване. Ако обаче такива членове не бъдат изключени от общото събрание, те имат право да търсят вреди и загуби, които са за сметка на членовете на управителния съвет, гласували за тяхното отстранение. Това обстоятелство, легнало в законопроекта, като дава права на управителния съвет, в същото време му внушава да бъде твърде осторозен при отстраняването, като не се влияе от никакви лични съображения, чувства и домогвания.

Чл. 16 от законопроекта определя чистия доход на производителните кооперации, който се разпределя съгласно закона за кооперациите.

В закона за кооперациите е определен размерът само на резервния фонд, който за занаятчийските кооперации е 10%. Общата сума на всички задължителни по закона за кооперациите и други незадължителни фондове не може да надмине 50%. Останалата сума се разпределя между членовете като трудов дивидент. Гарантирането на 50% трудов дивидент, освобождаването на занаятчиите от данък върху общия доход за една година, която предхожда тяхното влизане в кооперацията, както и освобождаването на кооперациите първата година на тяхното основаване от данъци, такси, налози и др. и освобождаването от всякакви данъци, берии, такси, герб и др. вносените в кооперацията имуществата, движими и недвижими имоти, машини и др., получаването безвъзмездно за вечно ползуване държавни места за построяване на работилници, административни сгради, жилища за кооператорите и др., а така също и даването на държавни имоти — всичко това са такива мероприятия, които най-благоприятно се отразяват върху изграждането и развитието на трудово-производителните занаятчийски кооперации. Кой смееше дори да помисли във времето на капиталистическото и фашисткото мракобесие за такива смели и прекрасни дела на пожертвуване и подкрепа, каквито се дават с настоящия законопроект за трудово-занаятчийските производителни кооперации? Това можа да направи само трудовата демократична отечественофронтowska власт, ръководена от славната Българска комунистическа партия, начело с любимия народен вожд и учител др. Георги Димитров.

Ето защо от името на парламентарната група на Българската комунистическа партия аз заявявам, че ние единодушно ще гласуваме за законопроекта. (Ръкоплескания)

Председателстващ Атанас Драгиев: По законопроекта няма записани други оратори. Ще пристъпим към гласуване.

Моля ония другари народни представители, които приемат на първо четене, по принципи, законопроекта за трудово-производителните занаятчийски кооперации, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

С това дневният ред на днешното заседание е изчерпан.

Следващото заседание на Великото народно събрание ще се състои утре, 4 февруари т. г., 3 ч. след обед, със следния дневен ред:

1. Освобождаване от длъжност секретаря на Президиума на Великото народно събрание др. Йордан Чобанов и избиране на нов секретар;

2. Освобождаване от длъжност председателя на Комисията за държавен контрол др. министър Георги Чанков и избиране на нов председател др. Димо Дичев.

3. Първо четене на законопроекта за изменение на наказателния закон.

Моля ония другари народни представители, които са съгласни с прочетения дневен ред за утрешното заседание, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Обявявам заседанието за закрито.

(Закрито в 17 ч. 45 м.)

Подпредседател: АТАНАС ДРАГИЕВ

Секретари: { ПЪРВА ДИМИТРОВА
ИЛИЯ РАДКОВ

Началник на Стенографското отделение: ТОДОР АНГЕЛИЕВ